

EL CONFLICTE D'IRAQ I EL DRET INTERNACIONAL HUMANITARI

I. INTRODUCCIÓ

El conflicte d'Iraq ha estat un dels més mediàtics dels últims temps, tan pel que fa als mesos previs a l'ofensiva militar com al primer període de la guerra i a la situació actual. A l'inici semblava que la pressió de la societat civil podria aturar l'atac, però pel que sembla la decisió ja feia temps que estava presa per la Casa Blanca. En aquell moment, milions de persones van al·legar que es tractava d'una guerra il·legal i il·legítima, doncs no es tractava d'una intervenció decidida i guiada per Nacions Unides, sinó d'un atac unilateral per part d'Estats Units, Regne Unit i Espanya (i altres Estats col·laboradors) amb uns motius més que dubtosos –en aquell moment encara hi havia qui creia que l'objectiu principal eren les armes de destrucció massiva, però a aquestes alçades ha quedat més que demostrat que no n'hi havia-.

Posteriorment, en canvi, sembla ser que Iraq ja no era motiu de preocupació i va deixar de ser notícia – o potser s'hauria de dir a l'inrevés: va deixar de ser notícia i, per tant, ja no era motiu de preocupació-, altres conflictes i situacions eren més importants.

Amb aquest estudi s'intenta fer un breu anàlisi d'aquest conflicte des del punt de vista de quin és el dret aplicable en cadascuna de les diferents etapes de la guerra i, per tant, de què és el que s'està incomplint. No es pot oblidar que, per molt que diguin, no tot està permès en un conflicte armat.

L'estudi serà dividit en tres fases. La primera és la corresponent al moment en què el "trio de les Açores" ataca Iraq i les violacions del Dret Internacional Públic que això implica. La segona correspon al moment immediatament posterior, en què la Coalició inicia l'ocupació efectiva del territori entrant en joc el Dret Internacional Humanitari. Finalment, la tercera, a partir del moment en què es declara formalment finalitzada l'ocupació i s'inicia un "procés constituent"; és això un punt d'inflexió? Podem deixar de considerar la Coalició com a Potències ocupants? Com es justifica la presència de les forces multinacionals a Iraq a partir d'aleshores?

2. L'ATAAC D'ESTATS UNITS I LES FORCES ALIADES CONTRA IRAQ: VIOLACIÓ DEL DRET INTERNACIONAL PÚBLIC

En aquest apartat s'analitza breument la (il·)legalitat de la guerra d'Estats Units i els seus aliats contra Iraq tenint en compte el Dret Internacional Públic general, l'actuació del Consell de Seguretat de Nacions en aquest cas concret i l'intent del "trio de les Açores" de justificar l'ofensiva.

Així doncs, el 20 de març de 2003, Estats Units i Regne Unit van atacar Iraq amb la col·laboració d'altres Estats, com Espanya i Austràlia. No hi havia cap resolució del Consell de Seguretat que autoritzés l'ús de la força, per tant, l'atac anava en contra dels principis de Dret Internacional Públic que estableixen la igualtat sobirana dels Estats, l'arranjament pacífic de les controvèrsies internacionals, la no intervenció en els afers interns d'un altre Estat i la prohibició de l'amenaça o l'ús de la força armada.

Aquest conjunt de principis es consideren **Dret Consuetudinari general**, tal com el Tribunal Internacional de Justícia ha afirmat en més d'una ocasió (veure la *Sentència sobre l'assumpte de les activitats militars i paramilitars en i contra Nicaragua (Nicaragua/Estats-Units)*, punt 174, paràgraf 3¹). A més, en la mateixa sentència es fa referència a la Comissió de Dret Internacional, que considera la prohibició de l'amenaça o l'ús de la força armada com un "exemple impressionant d'una regla de Dret Internacional que pertany al *ius cogens*", entenent per tal "una norma acceptada i reconeguda per la comunitat internacional d'Estats en el seu conjunt com norma que no admet acord en contrari i que només pot ser modificada per una norma ulterior de dret internacional general que tingui el mateix caràcter"², i que, per tant, imposa "obligacions *erga omnes*"³.

Aquests principis van ser recollits a la **Carta de Nacions Unides** com a objectius i mecanismes d'actuació de l'Organització, Tractat firmat a San Francisco l'any 1945, finalitzada la segona Guerra Mundial. Val a dir que la Carta de Nacions Unides és un tractat internacional que han ratificat tots els Estats del món, els quals es comprometen a respectar-la.

Els propòsits i principis de l'Organització de Nacions Unides s'estableixen en els primers dos articles de la Carta, i entre ells hi trobem el manteniment de la pau i la seguretat

---

¹ Pot consultar-se en la següent adreça web: <http://www.icj-cij.org/icjwww/icasas/inus/inusframe.htm>

² Article 53 de la Convenció de Viena sobre el Dret dels Tractats de 23 de maig de 1969

³ DÍEZ DE VELASCO, M.: *Instituciones de Derecho Internacional Público*, 15^a ed., Madrid, 2005; pàgines 88 a 92.

internacionals⁴, la igualtat sobirana de tots els seus membres⁵, l'arranjament pacífic de controvèrsies⁶, i la prohibició de l'amenaça o l'ús de la força armada⁷.

Aquests principis esmentats ja van ser ampliat i considerats com essencials pel manteniment de la pau i seguretat internacionals per l'Assemblea General de Nacions Unides en la Declaració sobre els Principis de Dret Internacional referents a les Relacions d'amistat i a la cooperació entre els Estats de conformitat amb la Carta de Nacions Unides (**Resolució 2625 de 1970**). Malgrat que les resolucions de l'Assemblea General no tenen caràcter vinculant *per se*, aquesta resolució té un caràcter especial pel fet que va ser aprovada per consens i és considerada com una constatació de l'opinió generalitzada dels Estats de considerar aquests principis com indispensables per la pau i seguretat internacionals. És, per tant, una prova més de que formen part del Dret consuetudinari general, que els Estats estan obligats a respectar.

La pròpia Carta de Nacions Unides preveu **mesures per a fer efectives les seves decisions** en el Capítol VII relatiu a "l'acció en cas d'amenaça a la pau, ruptures de la pau o actes d'agressió", establint només dues excepcions a la prohibició de recórrer a l'amenaça o ús de la força armada⁸. S'estableix que és el Consell de Seguretat (d'ara en endavant CS) l'encarregat de determinar l'existència de tota amenaça a la pau, ruptures de la pau o acte d'agressió i de decidir les mesures que s'han de dur a terme (art. 39, Cap. VII). Els tipus de mesures són establerts als articles 41 i 42, i es poden dividir en mesures que no impliquen l'ús de la força armada⁹ i les que sí que l'impliquen. Aquest segon tipus de mesures s'entén que són l'últim recurs, quan el CS estimi que les altres "poden ser inadequades o hagin demostrat ser-ho".

---

⁴ "Els propòsits de Nacions Unides són *mantenir la pau i la seguretat internacionals, i amb aquesta finalitat: prendre mesures col·lectives eficaces per preveure i eliminar amenaces a la pau, i per suprimir actes d'agressió o altres trencaments de la pau; i aconseguir per mitjans pacífics, i de conformitat amb els principis de la justícia i del dret internacional, l'ajust o arranjament de controvèrsies internacionals susceptibles de conduir a trencaments de la pau - primer propòsit de l'organització-*".

⁵ Primer principi de l'organització.

⁶ Tercer principi: "*Els membres de l'Organització arreglaran les seves controvèrsies internacionals per mitjans pacífics de tal manera que no es posin en perill ni la pau i la seguretat internacionals ni la justícia*".

⁷ Quart principi: "*Els Membres de l'Organització, en les seves relacions internacionals, s'abstindran de recórrer a l'amenaça o a l'ús de la força contra la integritat territorial o la independència política de qualsevol estat, o en qualsevol altra manera incompatible amb els Propòsits de les Nacions Unides*".

⁸ Les dues excepcions són l'autorització pel CS i el dret de legítima defensa, tal com es comentarà més endavant.

⁹ Com poden ser la interrupció total o parcial de les relacions econòmiques i de les comunicacions ferroviàries, marítimes, aèries, postals, telegràfiques, radioelèctriques, i altres mitjans de comunicació, així com el trencament de relacions diplomàtiques.

La **primera excepció**, doncs, al principi de prohibició de l'ús de la força armada són les **sancions institucionals**¹⁰, és a dir, les recomanacions o mesures que decideixi emprendre el **CS** per evitar situacions que posin en perill la pau i seguretat internacionals.

Estats Units i els seus aliats van intentar que el Consell de Seguretat aprovés una resolució legitimant l'ús de la força contra Iraq a causa de l'incompliment d'aquest de les resolucions anteriors del CS sobre desarmament (que van justificar en el seu moment la Guerra del Golf de 1991). No ho van aconseguir, però això no obstant, el 8 de novembre de 2002 el CS va aprovar la **resolució 1441**, en la qual es donava a Iraq "una última oportunitat de complir les seves obligacions en matèria de desarmament d'acord amb les resolucions pertinents del Consell" i es decidia "instaurar un règim d'inspecció reforçat" amb l'objectiu de concloure el procés de desarmament establert a la resolució 687 (1991) i les resolucions ulteriors del Consell¹¹.

També es recordava que "s'ha advertit reiteradament a Iraq que, de seguir infringint les seves obligacions, s'exposarà a *greus conseqüències*"¹². Bàsicament, es demanava a l'Estat d'Iraq que permetés el retorn dels inspectors de Nacions Unides i de l'Organització Internacional de l'Energia Atòmica (OIEA)¹³, doncs havien estat expulsats l'any 1998 perquè el Govern iraquí considerava que servien els interessos d'Estats Units i Israel mitjançant l'espionatge.

Es donaven a Iraq set dies per manifestar si compliria amb la Resolució i aquest va confirmar el 13 de novembre que la implementaria. El 25 de novembre de 2002, els inspectors de Nacions Unides i de l'OIEA visitaven Iraq per preparar la represa de les inspeccions¹⁴.

Arribat aquest punt, EUA va intentar dues coses: en primer lloc, al·legar que la Resolució 1441 era una autorització implícita de la força armada (ja que no havia aconseguit una autorització explícita) i, en segon lloc, que les resolucions 678 i 687 de 1991 seguien en vigor, ja que aquestes sí que van autoritzar una intervenció armada anterior.

Pel que fa al primer dels arguments, cal dir que el CS mai ha autoritzat la força armada implícitament, sinó sempre amb l'expressió de que "s'utilitzaran tots els mitjans necessaris" per fer complir una resolució, aquest és l'eufemisme utilitzat sempre en aquests casos.

---

¹⁰ Expressió utilitzada per SAURA ESTAPÀ, J. "Legalidad de la guerra moderna a propósito de la invasión de Iraq", *Guerra y paz en nombre de la política*, Calamar ediciones S.L., 2004, p. 121.

¹¹ Paràgraf segon de la Resolució 1441 (2002).

¹² Paràgraf tretzè de la Resolució 1441 (2002)

¹³ Paràgraf primer de la Resolució 1441 (2002).

¹⁴ L'exposició informativa de la visita es pot consultar a la següent adreça web:
<http://www.un.org/spanish/Depts/unmovic/index.html>

El segon argument era esgrimit pel Representant Permanent d'Estats Units a l'ONU, John D. Negroponte, a la carta enviada al President del CS el mateix dia que va iniciar-se l'atac armat¹⁵. En aquesta carta hi deia que “la resolució 687 (1991) va imposar una sèrie d'obligacions a Iraq, incloses sobretot àmplies obligacions de desarmament, que eren condicions pel cessament del foc establert en virtut d'aquesta resolució. S'ha reconegut i entès des de fa temps que una violació greu d'aquelles obligacions elimina la base del cessament del foc i restableix l'autoritat per fer ús de la força en virtut de la resolució 678 (1990)¹⁶”. Val a dir que aquesta última resolució esmentada establia un termini límit per a la retirada de les tropes iraquianes de Kuwait i autoritzava els països membres a fer servir “els mitjans necessaris” en cas que la data no fos respectada. L'objectiu de l'autorització de la força armada per part del CS en aquell moment, doncs, era alliberar Kuwait de l'ocupació iraquiana. Es va assolir aquest objectiu, per la qual cosa la vigència de la resolució quedava esgotada.

Així doncs, la Resolució 1441 no autoritzava l'ús de la força armada –ni expressament ni implícitament-, sinó simplement recordava que hi hauria greus conseqüències en cas d'incompliment reiterat per part d'Iraq. S'ha de tenir en compte que si aquesta resolució hagués permès l'ús de la força, no s'hauria aprovat perquè França, Rússia i Xina s'hi haguessin oposat utilitzant el seu dret de veto com a membres permanents del CS (no cal recordar la seva oposició a la guerra des del començament).

A més a més, un altre tema a tenir en compte és si un Estat pot decidir fer complir per la força una resolució del CS a un altre Estat sense que el CS ho autoritzi¹⁷.

La **segona excepció** a la prohibició de l'amenaça o ús de la força armada prevista a la Carta és el **dret de legítima defensa** fixat a l'article 51 del Capítol VII. Aquest article estableix que “cap disposició d'aquesta Carta menyscabarà el dret immanent de legítima defensa, individual o col·lectiva, en cas d'atac armat contra un Membre de les Nacions Unides”. La Carta no reglamenta directament el contingut d'aquest dret en tots els aspectes, però segons el Dret Internacional consuetudinari, la legítima defensa “no justifica més que mesures proporcionades a l'agressió armada patida, i necessàries per respondre a aquesta” (*Sentència Nicaragua/Estats Units, punt 176*). S'entén, a més, que la defensa només pot tenir

---

¹⁵ Carta enviada al President del CS el 20 de març de 2003 :document [S/2003/351](#)

¹⁶ El subratllat és propi.

¹⁷ Per un estudi més complet dels arguments utilitzats per Estats Units per tal de justificar la invasió a l'Iraq, veure l'article ja citat de SAURA ESTAPÀ, JAUME.

lloc en el moment immediatament posterior a l'agressió armada i mentre el CS no emprengui les mesures que consideri convenientes (*Sentència Nicaragua/Estats Units, punt 194*).

En veure que el CS no autoritzava un atac armat, EUA intentà justificar-lo al·legant les violacions de drets humans per part del règim de Saddam Hussein i, sobretot, que Iraq tenia, a més a més d'armes de destrucció massiva, relacions amb Al Qaeda que posaven en perill la pau i la seguretat internacionals i per això, sempre segons EUA, l'atac no era res més que *legítima defensa preventiva*.

El primer dels arguments, la intervenció armada per motius humanitaris, és un dels supòsits més discutits actualment, perquè pot ser utilitzat pels Estats en benefici propi per justificar accions que poc tenen a veure amb la finalitat humanitària, com podria ser aquest el cas.

El segon d'aquests arguments segons el qual el règim de Saddam Hussein suposava una amenaça *per se* i que, en previsió de suposats plans d'atac contra els Estats Units, calia atacar-lo i desmantellar-lo, s'ha de rebutjar. La legítima defensa preventiva no és defensa, sinó agressió armada perseguible i qualificable de guerra d'agressió, prohibida pel Dret internacional, tal com s'ha dit fins ara.

Així doncs, encara que els Estats Units i els seus aliats van intentar justificar—i segueixen fent-ho— la intervenció armada a l'Iraq, aquesta no és altra cosa que una Guerra il·legal. Il·legal perquè no s'ajusta a cap de les dues excepcions permeses al principi de prohibició de la força armada: les sancions institucionalitzades imposades pel CS i el dret immanent de legítima defensa. Som davant, per tant, d'una violació flagrant del Dret Internacional.

3. EUA I REGNE UNIT COM A POTÈNCIES OCUPANTS: aplicació del Dret Internacional Humanitari

En aquest apartat es fa referència a la “legislació aplicable” al territori de l'Iraq a partir del moment en que s'inicia l'atac i fins el 28 de juny de 2004, període en el qual es considera els atacants com Potències ocupants tant de fet com formalment. Per la qual cosa es fa, en primer lloc, un anàlisi del Dret Internacional Humanitari i les obligacions que comporta (constatant, per tant, el seu incompliment per part de les Potències ocupants), i, en segon lloc, de les principals resolucions del CS referents al conflicte per veure com qualifica aquest òrgan la situació.

A) DRET INTERNACIONAL HUMANITARI

Donat que **EUA i els seus Aliats** van atacar Iraq, establint-se de facto en el territori i amb l'objectiu de controlar la zona i desmantellar el règim establert, la situació pot definir-se com d'**ocupació** i els dirigents d'aquesta com a **Potències ocupants**.

Així van ser definits pel propi CS poc després de l'atac armat en la **Resolució I472**, de 28 de març de 2003, en què va qualificar Estats Units, Regne Unit i els altres aliats com a Potències ocupants i va demanar a "les parts interessades" que "complissin estrictament les obligacions concretes en virtut del dret internacional, en particular els **Convenis de Ginebra i el Reglament de La Haia**, incloses les obligacions relatives a les necessitats essencials del poble iraquiana, tant dins com fora de l'Iraq¹⁸". De fet, els representants d'aquests dos Estats van reconèixer l'autoritat, la responsabilitat i les obligacions que els corresponen en la seva qualitat de Potències ocupants sota un comandament unificat ("**l'Autoritat Provisional de la Coalició**") en una carta dirigida al President del CS de 8 de maig de 2003¹⁹.

Els convenis esmentats formen part del que es coneix com **Dret Internacional Humanitari (DIH)**, un conjunt de normes que limiten els efectes dels conflictes armats, protegeixen les persones civils, presoners, etc., i limiten els mitjans i mètodes de fer la guerra. Aquest conjunt de normes formen part del Dret Internacional Públic General i està integrat per tractats internacionals, costums internacionals i principis generals del Dret.

L'esmentat Reglament és part de la IV Convenció de la Haia de 1907 que, junt amb les Convencions de 1899 i les altres de 1907, forma el que és conegut com les "**regles de la Haia**", considerades com a principis "intransgredibles" de dret internacional consuetudinari en el *Dictamen del Tribunal Internacional de Justícia sobre la Legalitat de l'amença o ús de les armes nuclear en els conflictes armats* (p. 79)²⁰. En el mateix Dictamen també es fa referència al Tribunal de Nuremberg, en què es va considerar que les regles humanitàries compreses en el Reglament annex a la IV Convenció de la Haia de 1907 "van ser reconegudes per totes les nacions civilitzades i van ser considerades com a declaradores de les lleis i les costums de la guerra"²¹.

---

¹⁸ Veure Resolució I472 del CS de 28 de març del 2003, primer punt (document [S/RES/1472](#))

¹⁹ Document [S/2003/538](#)

²⁰ Es pot consultar a <http://www.icj-cij.org/icjwww/idicions/isummaries/iunanaummary960708.htm>

²¹ Paràgraf 80 del Dictamen del TIJ i International Military Tribunal, Trial of the Major War Criminals, 14 November 1945 & 1 October 1946, Nuremberg, 1947, Vol. I, p. 254

D'acord amb aquestes regles de la Haia, “es considera com ocupat un territori quan es troba col·locat de fet sota l'autoritat de l'exèrcit enemic”. Així doncs, està clar que la Coalició és Potència ocupant en aquell moment²², confirmat a més pel CS, que la declara com a tal expressament.

Per tant, “des del moment en que l'autoritat legítima passi de fet a mans de l'ocupant, aquest ha de prendre totes les mesures que estiguin al seu abast a fi de restablir i conservar, en quant sigui possible, l'ordre i la vida públics, respectant, excepte per impediment absolut, les lleis vigents al país” (art. 42). Això té diverses conseqüències, en primer lloc que **no és possible modificar l'ordenament intern de l'Estat ocupat** (excepte quan sigui estrictament necessari en el marc de l'ocupació) i, en segon lloc, que **la Potència ocupant té l'obligació de mantenir l'ordre**.

No obstant això, des que la Coalició va atacar l'Iraq, ara fa ja més de tres anys, hi ha hagut moltes modificacions de l'ordenament intern²³ en contradicció amb aquesta norma; i tampoc es pot dir que s'hagi mantingut l'ordre, sinó més aviat tot el contrari, doncs en l'actualitat Iraq es troba immers en el més absolut caos. La presència militar d'Estats Units i els seus aliats només ha servit per abocar Iraq cap a una guerra civil. Els enfrontaments entre les diferents comunitats (sunnites, xiïtes, kurds, etc) no ha fet res més que empitjorar i augmenten dia a dia. Les Forces multinacionals, en comptes de procurar mantenir un nivell òptim de seguretat, no fan més que incrementar l'odi dels ciutadans iraquians vers la seva presència i entre els propis iraquians. Els bombardeigs a escoles, hospitals i la detenció massiva de ciutadans només fan que fer créixer la impotència davant d'una presència estrangera que no sembla preocupar-se gaire de protegir la població civil, sinó que més aviat destrueix infraestructures indispensables per al desenvolupament del país. Els morts des de l'inici de l'ofensiva es compten per milers i no sembla que la situació hagi de millorar en el futur.

El mateix Reglament també imposa que “l'honor i els drets de la família, la vida dels individus i la propietat privada, així com les creences religioses i la pràctica de cultes, han de ser respectats” i que “la propietat privada no pot ser confiscada” (art. 46). Es prohibeix i ha de perseguir-se tota ocupació, destrucció o deteriorament intencionat dels béns de les

---

²² Si és considerada potència ocupant en l'actualitat –2006- o no, serà tractat en el següent punt. Ara només es fa referència al període comprès entre el 20 de març de 2003 i el 28 de juny de 2004.

²³ Es poden consultar aquestes modificacions a la següent adreça web de l'Autoritat Provisional de la Coalició: <http://www.iraqcoalition.org/regulations>. Entre aquests documents s'hi troben les ordres (anomenades “ordres Bremer”), que són, tal com les defineix la pròpia Coalició, “binding instructions or directives to the Iraqi people that create penal consequences or have a direct bearing on the way Iraqis are regulated, including changes to Iraqi law”.

comunitats, els establiments consagrats als cultes, a la caritat, a la instrucció, a les arts i a les ciències, així com dels monuments històrics i d'obres artístiques i científiques.

Així doncs, escenes com les que es van viure els primers mesos de l'ocupació on gran quantitat de gent entrava dins de museus i s'enduia valuoses obres d'art²⁴ estan totalment prohibides i era –i és- tasca de la Potència ocupant evitar-les i perseguir els infractors. Com també és la seva obligació abstenir-se de destruir llocs de culte, essent un exemple de violació d'aquesta disposició els bombardeigs a mesquites per part de la Potència ocupant que van tenir lloc el 7 d'abril de 2004²⁵.

D'altra banda, els **quatre Convenis de Ginebra de 1949** tracten de protegir els ferits i malalts de les forces armades en campanya i al mar (I i II Conveni), els presoners de guerra (III Conveni) i la població civil (IV Conveni) de les possibles agressions a la seva persona i a la seva dignitat. A aquestes Convencions cal afegir-hi els **Protocols Addicionals de 1977**, que completen i amplien la protecció de la població civil en els conflictes armats i l'estén als conflictes armats no internacionals²⁶.

Segons s'estableix en les quatre convencions (**l'article 2** és comú a totes elles), “el Conveni s'aplicarà també en tots els casos d'ocupació total o parcial del territori d'una Alta Part Contratant, encara que tal ocupació no trobi resistència militar”. No hi ha dubte, doncs, de l'aplicabilitat del **Dret de Ginebra** en el territori d'Iraq, doncs tant EUA com Iraq en són part i, a més, segons el TIJ, en el *Dictamen sobre la Legalitat de l'amenaça i l'ús de les armes nuclears*, “aquestes normes han de ser respectades per tots els Estats hagin ratificat les Convencions on estan recollides o no”(punt 79) a causa del seu caràcter consuetudinari, com ja s'ha esmentat anteriorment.

Hi ha una sèrie de disposicions comunes a les quatre convencions que tipifiquen com **infraccions greus (articles 50 del I Conveni, 51 del II, 130 del III i 147 del IV)** els actes següents: l'homicidi intencional, la tortura o els tractes inhumans, inclosos els experiments biològics, el fet de causar deliberadament grans patiments o d'atemptar greument contra la integritat física o la salut. Així com **l'article 3**, que estableix el mínim de disposicions que les Parts hauran de respectar. Aquestes disposicions són considerades part del *ius cogens*, doncs estableixen l'obligació de tractar amb humanitat les persones que no

---

²⁴ “Los arqueólogos denuncian saqueos en yacimientos arqueológicos”, La Vanguardia, 11 de juny de 2003.

²⁵ Veure La vanguardia digital: “Al menos 45 muertos en el ataque estadounidense contra una mezquita suní en Falluja”, 7 d'abril de 2004.

http://www.lavanguardia.es/premium/publica/publica?COMPID=51262790776&ID_PAGINA=22088&ID_FORMATO=9&PARTICION=91&SUBORDRE=3

²⁶ Estats Units no ha ratificat cap dels Protocols Addicionals, però el Regne Unit sí: tant el Primer com el Segon.

participin en les hostilitats, prohibint en tot cas els atemptats contra la vida i la integritat corporal, els ostatges, els atemptats contra la dignitat corporal, etc; estableix també el deure d'assistència als ferits i malalts, i, finalment, estableix que un organisme humanitari imparcial, com la Creu Roja, podrà oferir els seus serveis a les Parts en conflicte.

Han sortit a la llum **diferents casos d'abusos**, entre ells els de la *Presó d'Abu Ghraib*, segurament un dels més mediàtics. En l'**informe TAGUBA**²⁷, en què s'investiga aquests casos, hi diu textualment: “entre octubre y diciembre de 2003, en el Centro de Confinamiento de Abu Ghraib (BCCF), hubo numerosos incidentes de malos tratos sádicos, flagrantes e injustificadamente criminales infligidos a diversos detenidos. El **maltrato sistemático e ilegal de los detenidos** fue perpetrado intencionadamente por varios miembros de las fuerzas de guardia de la policía militar (Compañía 372 de la Policía Militar, Batallón 320 de la Policía Militar, 800ª Brigada de la MP) en el Grupo (sección) I-A de la prisión de Abu Ghraib (BCCF). Las alegaciones de maltrato fueron corroboradas con las detalladas declaraciones de testigos y el hallazgo de evidencia fotográfica extremadamente gráfica”.

Però això no només passava a Abu Ghraib. Tal com pot veure's a l'**informe de Human Rights Watch** de juliol de 2006 - titulat “Si no hay sangre no hay falta: Testimonios de soldados sobre el maltrato a detenidos en Irak”²⁸-, la tortura i altres abusos contra els detinguts sota la custòdia dels Estats Units a Iraq van ser autoritzats i habituals, fins i tot després de l'escàndol d'Abu Ghraib el 2004. En aquest informe, que conté testimonis de primera mà del personal militar nord-americà entrevistat per Human Rights Watch, es detallen els abusos en un centre dins de la zona tancada de l'aeroport de Bagdad i en altres centres de detenció per tot el país. Els soldats descriuen com es va sotmetre habitualment als detinguts a dures pallisses, doloroses postures incòmodes, privació severa del son i exposició a temperatures extremes de fred i calor.

Segons John Sifton, autor de l'informe i investigador sobre terrorisme i antiterrorisme de Human Rights Watch, “es va dir als soldats que els Convenis de Ginebra no eren aplicables, i que els interrogadors podien utilitzar tècniques abusives per fer parlar els detinguts”. El fet de **no difondre el text dels Convenis**, especialment entre les forces militars, ja **constitueix per si mateix una violació** del text dels Tractats, en concret dels articles 47 del I Conveni, 48 del II Conveni, 127 del III i 144 del IV. En aquests articles s'estableix que

---

²⁷ Maj. Gen. Antonio Taguba, AR 15-6 INVESTIGATION OF THE 800TH MILITARY POLICE BRIGADE, February 2004 [d'ara endavant Informe Taguba].

²⁸ [“No Blood, No Foul: Soldiers' Accounts of Detainee Abuse in Iraq”](#)

“les Altes Parts Contractants es comprometen a difondre el més àmpliament possible, tant en temps de pau com en temps de guerra, el text del Conveni en el país respectiu, i especialment a incorporar el seu estudi en els programes d’instrucció militar i, si és possible, civil, de manera que els seus principis siguin coneguts pel conjunt de la població, especialment per les forces armades combatents, pel personal sanitari i pels capellans”.

S’ha de tenir en compte que, tal com s’ha dit fins ara, hi ha quatre Convenis de Ginebra diferents que procuren protegir la persona humana i els col·lectius que poden veure’s més afectats en un conflicte armat o ocupació. **L’objectiu final d’aquests tractats és, doncs, protegir el respecte a la dignitat humana.** D’aquest respecte també se n’ocupa el Dret Internacional dels Drets Humans, el qual prohibeix terminantment la tortura o els tractes inhumans o degradants, sense cap mena de distinció pel que fa a la persona a qui van dirigits. El fet que els alts càrrecs militars diguessin als soldats que aquelles persones no estaven protegides pels Convenis de Ginebra perquè no eren presoners de guerra - a part de no tenir autoritat per decidir-ho i ser incorrecte- i que permetessin l’abús sistemàtic contra els “detinguts” va en contra de la Declaració Universal dels Drets Humans, del Pacte de Drets civils i polítics, de la Convenció contra la Tortura i contra totes les disposicions de Dret Internacional que pretenen protegir les persones contra aquests actes aberrants. Estats Units, Regne Unit i Iraq són part en tots aquests Tractats²⁹, per tant, les seves disposicions són plenament aplicables sense cap mena de dubte³⁰.

De fet, si els dirigents de les Forces armades d’una Alta Part Contractant diuen als soldats que no han d’aplicar els Convenis, la seva efectivitat es redueix a zero. Darrerament (juny 2006), Estats Units s’estava plantejant eliminar qualsevol referència als Convenis de Ginebra i de la Haia en la instrucció militar dels seus soldats i els codis de conducta, en contradicció amb els tractats esmentats i el Dret Internacional Humanitari en general.

Altres principis de Dret Internacional Humanitari, com la **prohibició dels atacs indiscriminats que no distingeixin entre combatents i població civil**³¹, també han

---

²⁹ Val a dir que la Declaració Universal de Drets Humans no és un tractat internacional, sinó que és una resolució de l’Assamblea General de Nacions Unides aprovada el 1948. De tota manera, independentment que pugui considerar-se costum internacional o no, el Pacte de Drets Civils i Polítics, que conté part de les disposicions de la Declaració Universal, sí que és un tractat internacional.

³⁰ Més endavant s’aprofundirà en l’aplicabilitat del Dret Internacional dels Drets Humans.

³¹ Veure *Dictamen del Tribunal Internacional de Justícia sobre la Legalitat de l’amenaça o ús de les armes nuclear en els conflictes armats*, paràgraf 78: “The cardinal principles contained in the texts constituting the fabric of humanitarian law are the following. The first is aimed at the protection of the civilian population and civilian objects and establishes the distinction between combatants and non-combatants; States must never make

estat violats de forma sistemàtica. Només cal veure els bombardeigs per part de les forces aliades que han tingut lloc des de l'inici de la invasió. A títol d'exemple, esmentaré els bombardeigs dels dies 26 de desembre de 2003³² i 28 d'abril de 2004³³, en els quals van perdre la vida gran quantitat de civils, entre ells dones i nens, i en van resultar ferits molts més. En molts casos, les bombes utilitzades eren d'urani empobrit, causant una gran degradació al medi ambient, que tardarà molts anys en restaurar-se, i augmentant les possibilitats de malalties cancerígenes entre la població, entre altres coses.

D'altra banda, **Amnistia Internacional** ha documentat casos d'homicidis de població civil tant per part de soldats nord-americans com de soldats britànics. En un informe titulat "**Homicidios de civiles en Basora y al-'Amara**" de maig de 2004³⁴ s'afirma que "los soldados británicos abrieron fuego y mataron a civiles iraquíes en circunstancias en las que, aparentemente, no existía riesgo inminente de muerte o de daños graves para sí mismos o para terceros. En la mayoría de los casos documentados por Amnistía Internacional, los soldados recurrieron a la fuerza letal pese a que su uso no parecía estrictamente necesario para proteger vidas".

Es constata, doncs, que ni Estats Units ni el Regne Unit han complert les seves obligacions com a Potències ocupants que són a l'Iraq. No només no les han complert, sinó que han violat les normes bàsiques que regeixen els conflictes armats de forma sistemàtica des del mateix dia de la invasió fins a l'actualitat.

B) CRONOLOGIA DEL CONFLICTE SEGONS EL CONSELL DE SEGURETAT

Tal com s'ha esmentat, en el període comprès entre març de 2003 i juny de 2004, el CS va aprovar diverses resolucions; en base a aquestes i a d'altres fonts es pot fer una cronologia del conflicte, incloent-hi el [suposat] procés de transició³⁵:

---

civilians the object of attack and must consequently never use weapons that are incapable of distinguishing between civilian and military targets. According to the second principle, it is prohibited to cause unnecessary suffering to combatants: it is accordingly prohibited to use weapons causing them such harm or uselessly aggravating their suffering. In application of that second principle, States do not have unlimited freedom of choice of means in the weapons they use".

³² Veure edició de La Vanguardia d'aquella data, titular: "Intensos bombardeos de la aviación aliada cerca de Bagdad".

³³ La Vanguardia: "Bush autoriza al Ejército a hacer lo que "considere necesario" para controlar la situación en Falluja. La aviación estadounidense ha reanudado la ofensiva contra la ciudad".

³⁴ El període d'estudi de l'informe esmentat va del 9 de febrer fins el 4 de març de 2004.

³⁵ Per a un anàlisi més complert d'aquestes resolucions i següents, del context en què es van aprovar i què van implicar, veure l'article de R. PANIAGUA i X. PONS RÀFOLS, "La guerra y ocupación del Irak : Legalidad

- 28 de març de 2003: Resolució 1472 del CS;
- 22 de maig de 2003: Resolució 1483 del CS

En aquestes dues resolucions, el CS ja va qualificar EUA i els seus aliats com a potències ocupants, imposant-los una sèrie d'obligacions i establint determinades mesures a dur a terme.

En la primera d'elles (la **1472** de 28 de març de 2003), s'insta a l'**Autoritat Provisional de la Coalició** ("APC" o "Autoritat" d'ara endavant) a respectar els Convenis de Ginebra, especialment l'article 55 del IV Conveni que imposa el deure de la Potència ocupant de subministrar a la població aliments i productes mèdics. Les altres mesures són especialment econòmiques i l'encarregat de dur-les a terme és el Secretari General a través del Programa Petroli per Aliments ("Programa" d'ara endavant).

En la **resolució 1483**, s'observa que s'ha creat un Fons de Desenvolupament per Iraq, els recursos del qual "seran desembossats segons disposi l'Autoritat" (paràgrafs 12 i 13), i demana que el Secretari General segueixi exercint les seves funcions, en coordinació amb l'Autoritat, relatives al "Programa" durant un termini de sis mesos més, després del qual haurà de transferir "la responsabilitat per l'administració de tota activitat restant en virtut del Programa a l'Autoritat". La majoria de mesures que estableix aquesta resolució són també econòmiques.

- 13 de juliol de 2003: s'instaura un **Consell de Govern iraquian** per part de l'APC. De tota manera, tal com pot veure's en una ordre aprovada per la Coalició, "en cas de conflicte entre una norma promulgada pel Consell de Govern i una norma promulgada per l'APC, prevaldrà la darrera"³⁶. La qual cosa demostra la submissió d'aquell Consell de Govern a les Potències ocupants.

- 16 Octubre 2003: **Resolució 1511** CS on "es convida al Consell de Govern a que, com a màxim el 15 de desembre de 2003, li presenti [al Consell de Seguretat], en cooperació amb l'Autoritat i, si les circumstàncies ho permeten, el Representant Especial del Secretari General, un calendari i un programa per la redacció d'una nova Constitució per Iraq i la celebració d'eleccions democràtiques en virtut d'aquesta constitució, per examinar-lo" (punt 7). Posteriorment, amb un acord entre l'APC i el Consell de Govern es fixa aquest calendari i es compleix seguidament.

---

internacional y posición de las Naciones Unidas", *Anuari de l'Associació per les Nacions Unides a Espanya*, núm.6/2003-2004.

³⁶ Veure la "Coalition Provisional Authority Regulation number 8: delegation of authority regarding an Iraq Property Claims Commission, punt d): In the event of a conflict between any promulgation by the Governing Council and any promulgation of the CPA, the promulgation of the CPA shall prevail".

- 8 de juny de 2004: **Resolució 1546** del CS;
- 28 de juny 2004: traspàs de les funcions i administració al **Govern Provisional iraquità** per part de l'APC.

L'estudi de la resolució 1546 i del traspàs formal de l'administració del territori al Govern Provisional iraquità s'estudiarà tot seguit, en el següent punt.

4. NOVA FASE: “Fi de l'ocupació i establiment d'un Govern iraquità”

En aquest apartat es mostra la situació –jurídicament- contradictòria en què es troba Iraq: d'una banda representa que hi ha hagut un traspàs de la sobirania a un Govern iraquità i que s'ha posat fi a l'ocupació, però, de l'altra, el propi CS demana que se segueixi complint el Dret Internacional Humanitari i prorroga el mandat d'una Força Multinacional (d'ara endavant FM) liderada per Estats Units, amb autorització per prendre “totes les mesures necessàries” per dur a terme la seva missió de garantir la seguretat i l'estabilitat a l'Iraq. Així que sembla que el fet que es digui que s'ha posat fi a l'ocupació té tanta importància pràctica com el fet que l'1 de maig de 2003 el President d'Estats Units declarés que s'havia acabat la guerra³⁷.

Tal com es pot veure en la **Resolució 1546** i les Cartes que s'hi adjunten, es pretén **transferir l'autoritat** que ostentava fins al moment l'APC a un Govern provisional iraquità, i després dur a terme “unes eleccions lliures i democràtiques” per crear un Govern legítim i del tot sobirà que finalitzi el procés de transició. Per això, es demana la presència de la FM per part d'aquest Govern provisional: per garantir que la transició es pugui realitzar en unes condicions mínimes de seguretat, tot i que això sembla complicat tenint en compte la situació de conflicte en què es trobava –i es troba- Iraq. Tan el propi CS com el Primer Ministre del Govern Provisional, Sr. Ayad Allawi, i el Secretari d'Estat dels Estats Units, Colin Powell, parlen sempre d'una **coordinació entre aquesta FM i el Govern iraquità**: “plena aliança entre les forces de seguretat iraquianes i la FM mitjançant una estreta coordinació i consulta” diu la Resolució³⁸, però **sota les “línies de comandament respectives”**, puntualitzen les dues cartes. En el cas de l'Iraq aquestes línies de comandament són els diferents ministeris; en el cas de la FM no es diu textualment qui són, però se suposa que es

³⁷ Malgrat que, evidentment, no és el mateix una declaració feta pel representant d'Estats Units que una resolució del CS.

³⁸ Paràgraf onzè de la Resolució 1546 del CS.

refereix a Estats Units, ja que en la resolució 1546 (punt 31) se li demana que “en nom de la FM, li presenti un informe sobre les activitats i els progressos d’aquesta força...”.

És destacable, sobretot, la **Carta de Colin Powell de 5 de juny de 2004** – recordem-ho: adjuntada com annex a la resolució 1546-, en la qual deixa entreveure coses d’importància fonamental. En primer lloc, s’afirma que “la FM, sota un comandament unificat [se suposa que d’Estats Units com fins el moment], està disposada a seguir contribuint al manteniment de la seguretat a l’Iraq, fins i tot mitjançant la prevenció i la dissuasió del terrorisme i la protecció del territori de l’Iraq”. Es torna a comentar “l’establiment d’una aliança eficaç i de cooperació en matèria de seguretat entre la FM i el Govern sobirà de l’Iraq” i que, per tant, “el comandant de la FM **treballarà en associació** amb el Govern sobirà de l’Iraq per ajudar a proporcionar seguretat, reconeixent i respectant al mateix temps la seva sobirania. Amb aquesta finalitat, la FM està disposada a participar en les discussions del Comitè Ministerial per la Seguretat Nacional sobre el marc ampli de la política de seguretat (...). En aplicació d’aquesta política i reconeixent que les forces de seguretat de l’Iraq depenen dels corresponents ministres de l’Iraq, la FM coordinarà les seves activitats amb les forces de seguretat de l’Iraq en tots els nivells –nacional, regional i local- amb la finalitat d’aconseguir **la unitat de comandament de les operacions militars en què intervenen les forces de l’Iraq junt amb la FM**³⁹”. La primera pregunta és: unitat de comandament només en les operacions militars en què hi participin tots? I en les altres? Què passaria en cas de desacord entre uns i altres? Pel contingut de les cartes i de la pròpia resolució, tant la FM com les autoritats del Govern iraquiana es comprometen a coordinar-se, cooperar, informar-se mútuament, celebrar consultes periòdiques, etc. Però en cap moment diu que la FM estigui sota les ordres del Govern iraquiana (com seria d’esperar si hi hagués hagut un traspàs real de sobirania) ni que necessiti autorització per dur a terme determinades activitats, sinó tot el contrari. Sembla que amb la suposada fi de l’ocupació l’únic que canvia és que abans tot ho controlava l’APC i que ara el

---

³⁹ La traducció s’ha fet del text en castellà, però en l’original hi diu el següent: “Development of an effective and cooperative security partnership between the MNF and the sovereign Government of Iraq is critical to the stability of Iraq. The commander of the MNF will work in partnership with the sovereign Government of Iraq in helping to provide security while recognizing and respecting its sovereignty. To that end, the MNF stands ready to participate in discussions of the Ministerial Committee for National Security on the broad framework of security policy, as referred to in the letter from Prime Minister of the Interim Government of Iraq Allawi dated June 5, 2004. On the implementation of this policy, recognizing that Iraqi security forces are responsible to the appropriate Iraqi ministers, the MNF will coordinate with Iraqi security forces at all levels — national, regional, and local — in order to achieve unity of command of military operations in which Iraqi forces are engaged with the MNF”.

Govern iraquíà controla algunes parts del territori i en les altres no està sotmès a les ordres de la FM, sinó que s'hi ha de coordinar.

En segon lloc, a la mateixa carta s'estableixen les **tasques** que durà a terme la **FM**, afirmant que aquestes consistiran en “*les activitats necessàries per contrarestar les amenaces a la seguretat que plantegen les forces que procuren influir sobre el futur polític de l'Iraq mitjançant la violència*” – només aquests grups intenten influir-hi mitjançant la violència? No és precisament això el que pretenien Estats Units i Regne Unit quan van atacar Iraq?-. “Això comprendrà –segueix dient- operacions de combat contra els membres d'aquests grups, l'internament, quan sigui necessari per raons imperatives de seguretat - és a dir, sempre-, i la recerca continuada i la confiscació d'armes que representin una amenaça contra la seguretat de l'Iraq”⁴⁰.

Finalment, en tercer lloc i com de passada, diu que per garantir la seguretat, “la FM ha de continuar funcionant d'acord a un marc que ofereixi a la FM i al seu personal les condicions necessàries pel compliment de la seva missió, en el qual els Estats que aportin contingents tinguin la responsabilitat d'exercir la jurisdicció sobre el seu personal...”. D'aquesta manera, tenint en compte que el propi CS “acull amb satisfacció les cartes”, sembla que s'està donant **immunitat als soldats i personal estrangers a l'Iraq**, ja que es demana expressament que els Estats en tinguin la jurisdicció. És a dir, si un soldat nord-americà viola de forma flagrant els drets d'un iraquíà o a qualsevol persona d'una altra nacionalitat a l'Iraq no podrà ser jutjat en aquest territori, sinó a Estats Units, tal com fins ara havia succeït. Sembla, doncs, que no canvien gaire coses amb aquest traspàs de sobirania...

El contingut de la Resolució i les Cartes deixa clar, doncs, que hi ha una coordinació i aliança entre el Govern provisional iraquíà i la FM, però no hi ha submissió. Ningú, en teoria, dóna ordres a ningú. Amb la conseqüència que Estats Units té via lliure per fer el que vulgui i hi ha unes zones que estan sota el seu control i administració. Això implica que segueix havent-hi una **ocupació efectiva** de parts del territori, per tant, per molt que el CS digui que el 30 de juny es posarà fi a l'ocupació en termes generals, a la pràctica això no és així. I és que cal recordar que, **segons l'article 42 del Reglament annex al IV Conveni de la Haia de 1907**, “es considera com ocupat un territori quan es troba situat de fet sota

---

⁴⁰ El CS dóna validesa al contingut de la carta en el punt 10, on “decideix que la força multinacional estarà autoritzada a prendre totes les mesures que siguin necessàries per contribuir al manteniment de la seguretat i l'estabilitat a l'Iraq, d'acord amb les cartes que figuren com annex d'aquesta resolució i en les que es consigna, entre altres coses, la sol·licitud de l'Iraq de que es mantingui la presència de la força multinacional i es descriuen les tasques d'aquesta força...”

l'autoritat de l'exèrcit enemic" i "l'ocupació no s'estén sinó als territoris on aquesta autoritat sigui establerta i en condicions d'exercir-se". D'aquesta manera, Estats Units i Regne Unit tenen la responsabilitat de garantir la seguretat en aquelles zones que encara controlen i de complir amb les obligacions que els imposa el DIH. De fet, en la Carta de Colin Powell se'n fa una referència i diu textualment que "la FM està i seguirà compromesa en tot moment a actuar de conformitat amb les obligacions que els incumbeixen d'acord amb el dret dels conflictes armats".

En la **resolució 1637**, de 8 de novembre de 2005, se segueix parlant "d'actuar en conformitat amb el dret internacional, incloses les obligacions concretes en virtut del dret internacional humanitari".

Així doncs, en cap de les dues resolucions es nega la vigència del DIH, sinó tot el contrari. Com tampoc no es nega que la FM segueix tenint un mandat i un control, doncs així ho diuen expressament. Es deixa clar que la FM està sota les ordres d'Estats Units ("bajo mando unificado") i que actua en coordinació amb el Govern iraquità. El propi Primer Ministre iraquità, Dr. Ibrahim Al-Ashiqar Al-Yaafari – a la carta de 27 d'octubre de 2005 adjunta a la resolució 1637-, afirma sense cap problema que les forces de seguretat iraquianes "necessiten més temps per completar els seus contingents, el seu ensinistrament i el seu equip per assumir la plena responsabilitat de garantir la seguretat del poble iraquità. Fins que arribi el moment en què les forces iraquianes puguin assumir plenament aquesta responsabilitat, necessitarem el recolzament constant de la comunitat internacional, inclosa l'assistència d'una FM que vetlli per la seguretat i l'estabilitat a l'Iraq".

La situació, doncs, queda de la següent manera: d'una banda es dóna per finalitzada l'ocupació i dissolta l'APC, amb un traspàs total de la sobirania a un Govern iraquità (provisional primer i després ja més definitiu, doncs tenen lloc les eleccions legislatives de gener de 2005 i l'ulterior procés constituent) i, de l'altra, s'admet la presència d'una FM sota comandament nord-americà amb la responsabilitat de garantir la seguretat i l'estabilitat a l'Iraq. Per dur a terme aquesta missió, se l'autoritza a prendre "les mesures necessàries" i es dóna immunitat als membres d'aquesta FM, la qual té el control de gran part del territori de l'Iraq sense retre comptes al Govern iraquità sinó compromesa a coordinar-se amb aquest i informar el CS.

No és això una ocupació efectiva d'un territori? No es nega la vigència del DIH però al mateix temps es nega que hi hagi una ocupació. Amb quina finalitat? Possiblement per netejar

la imatge d'aquests dos països de cara a la seva respectiva ciutadania i als ciutadans d'Iraq, per fer que passin a ser "amics" i "col·laboradors" del govern d'aquest Estat, i tothom s'oblidi de que si es troba en la situació en què es troba és perquè Estats Units i Regne Unit – amb la col·laboració d'Espanya, no ho oblidem- van decidir atacar-lo. Amb quin objectiu? Les armes de destrucció en massa? Ja ha quedat més que demostrat que Iraq no en tenia. Què aleshores? Potser el petroli? O simplement el control geopolític de la zona?

Hem de tenir en compte que fins i tot a maig de 2006 es parla de que les Forces Multinacionals han d'acabar de transferir zones que encara són sota la seva administració al Govern iraquí. Per exemple, el 22 de maig de 2006, el primer ministre iraquí Nuri Maliki va declarar que les Forces de Seguretat iraquianes es farien càrrec de les províncies de Samawa i Amara a partir de juny i que, abans de final d'any, els policies iraquians podrien encarregar-se de la seguretat en tot el país excepte les províncies d'Al Anbar i Bagdad⁴¹. Això mostra que, a mitjans de l'any 2006, tot i haver-se celebrat unes eleccions i haver-se aprovat una Constitució iraquiana, moltes zones estaven encara sota domini estranger, ni què dir de les zones que estaven sota administració estrangera a juny de 2004 -dos anys abans-. La conseqüència és que són les Potències ocupants- per molt que no se les vulgui anomenar així- les encarregades de la seguretat a la zona, essent responsables de tots aquells actes que atemptin contra la dignitat humana.

La situació de fet, doncs, no canvia, ja que a la pràctica, en aquells territoris, és Estats Units qui dona les ordres. La situació segueix considerant-se ocupació, s'aplica el DIH i s'han de complir les obligacions que imposa – que ja s'han explicat en l'apartat anterior.

Això vol dir que bombardeigs contra la població civil com els que s'han dut a terme des del 28 de juny de 2004 segueixen estant prohibits i que "totes les activitats necessàries" no justifica ni els atacs indiscriminats ni la destrucció d'hospitals ni la tortura i els tractes inhumans als detinguts, ni un llarg etcètera d'actes prohibits també pel Dret Internacional dels Drets Humans⁴². I és que no hem d'oblidar que el **Dret Internacional dels Drets Humans** no deixa de ser aplicable en els conflictes armats, sinó que complementa el DIH. En el *Dictamen sobre la Legalitat de l'amenaça i l'ús de les armes nuclears*, el TIJ va afirmar que "la protecció prevista en el Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos no cesa en tiempos de guerra, excepto cuando se aplica el artículo 4 del Pacto, según el cual algunas

---

⁴¹ "El Gobierno iraquí dice que la fuerza multinacional le cederá en junio el control de dos provincias. Al menos 17 muertos en varios atentados con explosivos y tiroteos en Iraq", La Vanguardia, 22 de mayo de 2006.

⁴² Segons dades extretes de l'informe de la UNAMI (United Nations Assistance Misión for Iraq), només en el període que va de Gener de 2006 a Juny de 2006 han mort un total de 14.338 civils.

disposiciones pueden ser suspendidas cuando se da una situación de emergencia nacional” (pág. 240, párr. 25). El propi Pacte preveu, doncs, la suspensió de certs drets, però en el següent apartat del mateix article deixa ben clar que “cap suspensió dels arts. 6 (*dret a la vida*), 7 (*tortura*), 8.1 i 2 (*esclavitud i servitud*), 11 (“*ningú no pot ser empresonat únicament pel fet de no complir una obligació contractual*”), 15 (*principi de tipicitat*), 16 (*dret al reconeixement de la seva personalitat jurídica*) i 18 (*llibertat de pensament, de consciència i de religió*) pot ser feta sobre la base d’aquesta disposició⁴³”.

El Dret Internacional dels Drets Humans està format, entre altres coses, per la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, els Pactes Internacionals de Drets Civils i Polítics i Drets Econòmics, Socials i Culturals (que desenvolupen la Declaració universal dels DDHH), la Convenció per la Prevenció i la Sanció del Delicte de Genocidi, Convenció Internacional sobre l’Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial, Convenció sobre l’Eliminació de totes les formes de Discriminació contra la Dona, i molts altres Tractats que procuren una major protecció i efectivitat dels drets humans.

En conseqüència, les FM estan obligades a garantir el respecte dels drets humans més fonamentals com són el dret a la vida i a la integritat física, la prohibició de la tortura, la prohibició de l’esclavitud, el dret a un judici amb les garanties necessàries, tant en compliment del Dret Internacional Humanitari com del Dret Internacional dels Drets Humans.

Al llarg de tot l’article ja s’han comentat els casos de tortures i maltractaments patits a les presons i centres de detenció sota autoritat d’Estats Units i Regne Unit, confirmats per Amnistia Internacional, Human Rights Watch i la pròpia UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq). En l’informe de Gener-Febrer de 2006 de la UNAMI⁴⁴, es torna a esmentar el tema, dient que continua essent motiu de preocupació. També es fa esment de l’existència dels anomenats “esquadrons de la mort”, que actuarien dins les estructures del Ministeri de l’Interior del Govern de Bagdad.

John Pace, responsable de Nacions Unides pels Drets Humans, també va fer referència a l’existència d’aquests esquadrons, tal com apareix en un article publicat el 27 de febrer de

---

⁴³ Allò que apareix entre parèntesi és una aclariment per tal de saber quin és el contingut de cada un dels articles esmentats a l’article 4 del PIDCP.

⁴⁴ Es pot consultar a:

<http://www.uniraq.org/documents/HR%20Report%20Jan%20Feb%2006%20EN.PDF>

2006⁴⁵. Aquests esquadrons són responsables de la tortura i l'assassinat de milers de persones, i també s'acusa el Ministeri de l'Interior d'estar-hi al darrere, doncs en la majoria de casos es tracta d'homes [molt ben] armats i vestits amb uniformes oficials que duen a terme detencions en massa de persones que més tard apareixen mortes en qualsevol altre punt de la ciutat.

Un altre tema preocupant és l'assassinat de milers de professors universitaris⁴⁶, que a principis de juliol de 2006 ja arribava als 189. No hi ha hagut cap tipus d'investigació sobre aquests assassinats i només per això ja es pot acusar Estats Units de no complir amb les seves obligacions, ja que és responsabilitat de la Potència ocupant perseguir els autors d'aquests crims. Els professors assassinats havien mostrat la seva oposició a la presència d'Estats Units i els seus aliats a Iraq i la seva preocupació davant la feblesa del [suposat] Govern iraquetà, cosa que fa pensar que, si no una vinculació directa, no hi ha gaire interès en descobrir qui són els responsables d'aquesta massacre. Per aquests motius, i altres, hi ha qui acusa directament Estats Units i el Govern iraquetà de ser els instigadors d'aquests assassinats⁴⁷, com una manera d'acabar amb el patrimoni intel·lectual d'Iraq.

5. CONSIDERACIONS FINALS

Arribat aquest punt, es poden fer una sèrie de consideracions finals.

En primer lloc, que l'atac a Iraq de 20 de març de 2003 per part d'Estats Units i les Forces aliades constitueix una violació flagrant dels principis de Dret Internacional Públic que estableixen la igualtat sobirana dels Estats, l'arranjament pacífic de les controvèrsies internacionals, la no intervenció en els afers interns d'un altre Estat i la prohibició de l'amenaça o l'ús de la força armada.

En segon lloc, que des d'aquell moment i, com a mínim, fins a mitjans de juny del 2006 la situació a l'Iraq es pot considerar *d'ocupació de facto*, amb la conseqüència d'haver de complir les normes de Dret internacional humanitari, en particular el manteniment de la seguretat i

---

⁴⁵ L'article és d'Andrew Buncome i Patrick Cockburn i es titula "*Iraq Cracks, And Now Come the Death Squads*". Es pot consultar a la pàgina web www.iraqsolidaridad.org.

⁴⁶ Pot consultar-se la llista de professors assassinats a la següent adreça: http://www.nodo50.org/iraq/2004-2005/docs/represion_11-11-05.html

⁴⁷ És interessant l'article de **Dirk Adriaensens**, membre del Brussels Tribunal, titulat "*Profesores iraquéticas en zona de muerte: La necesidad de una investigación internacional independiente*". Es pot trobar a: http://www.nodo50.org/iraq/2006/docs/represion_16-02-06.html

l'ordre públic i la protecció deguda a les persones protegides. Malgrat que se celebressin unes eleccions legislatives, es redactés i aprovés una Constitució i s'escollís un Govern iraquí, el cert és que hi ha zones que encara es troben sota control dels Estats Units i el Regne Unit i que, per tant, segueixen essent Potències Ocupants.

En tercer lloc, que Estats Units i les Forces Aliades han violat sistemàticament les obligacions que els imposa el Dret internacional Humanitari, en particular les “regles de la Haia” i el “Dret de Ginebra”. Ha quedat demostrat que no només no han perseguit els responsables dels crims comesos en els territoris que estaven – i en alguns casos estan – sota la seva autoritat, sinó que en molts casos els soldats nord-americans i britànics són directament responsables d'atacs indiscriminats i de tota mena d'abusos contra la població civil i contra els presoners de guerra, essent doncs responsables de crims de guerra.

En quart lloc, que el Dret Internacional dels Drets Humans no deixa d'aplicar-se en temps de guerra, i que, per tant, Estats Units i els seus aliats estan obligats a respectar, com a mínim, els drets a què fa referència l'article 4 del Pacte de Drets Civils i polítics.

La pregunta que es planteja és: com poden respondre per aquests crims?

Hi ha diferents maneres de respondre aquesta qüestió: des d'un punt de vista jurídic i des d'un punt de vista polític.

Jurídicament, els Estats que violin greument una obligació que emani d'una norma imperativa del dret internacional general (com és aquest el cas) estan sotmesos a un règim especial pel que fa a la responsabilitat internacional per fets internacionalment il·lícits⁴⁸. Les conseqüències d'aquesta violació són, en primer lloc, que “els Estats han de cooperar per posar fi, per mitjans lícits, a tota violació greu” d'aquest tipus de normes i, en segon lloc, que “cap Estat no reconeixerà com lícita una situació creada per una violació d'aquesta mena ni prestarà ajuda o assistència per mantenir aquesta situació”⁴⁹.

Fins al moment, no es pot afirmar que això hagi estat així. De fet, el propi CS adopta “una posició que accepta els fets consumats” passant per alt la il·legalitat de la situació i dedicant-se a legitimar l'actual presència estrangera a l'Iraq.

Una de les maneres de fer efectiva aquesta responsabilitat seria que l'Estat “sobirà” d'Iraq reclamés a Estats Units i Regne Unit el cessament de la situació i una reparació. No obstant, no sembla que això hagi de passar de moment tenint en compte el govern que hi ha a l'Iraq i que, fins i tot, aquest demana la presència nord-americans i britànics.

---

⁴⁸ Què és considerat una violació greu és definit a l'article 40 del “Projecte d'articles sobre la Responsabilitat de l'Estat per fets internacionalment il·lícits.

⁴⁹ Article 41 del Projecte d'articles sobre la responsabilitat de l'Estat per fets internacionalment il·lícits.

Una altra manera de fer que els Estats en qüestió es responsabilitzessin dels seus actes, seria que el CS considerés la situació com una amenaça per la pau i seguretat internacional i decidís emprendre mesures contra els Estats infractors de la legalitat internacional. No sé si és necessari dir que per què pogués adoptar una Resolució amb aquest contingut caldria que cap membre permanent oposés el seu dret de veto; cosa impensable tenint en compte que els dos Estats en qüestió són membres permanents.

Per tant, el que sembla més plausible és que els Estats infractors s'encarreguin de jutjar i condemnar els responsables d'aquests crims i garanteixin que actes com aquests no es tornaran a repetir. S'ha de tenir en compte que en la carta de Colin Powell annexada a la resolució 1546, aquest demana que els Tribunals nord-americans tinguin la jurisdicció en cas de delictes comesos per soldats nacionals d'aquest país, encara que es cometin en el territori de l'Iraq. Fins al moment ja han recaigut algunes condemnes per l'escàndol d'Abu Ghraib, tot i que deixen molt que desitjar.

Des d'un punt de vista polític, però, la cosa canvia. Tan George W. Bush com Tony Blair comencen a ser conscients del desgast que els suposa la guerra d'Iraq. El mateix motiu pel qual G. Bush va ser reelegit el 2004 ha suposat ara la derrota del partit republicà a les eleccions legislatives de novembre de 2006. Si algú se'ls va creure quan deien que en uns quants dies haurien derrocat el règim de Saddam Hussein i instaurat [per la força] la democràcia en aquell país, a aquestes alçades ja es comença a comparar aquest conflicte amb la guerra de Vietnam. Esperem, almenys, que això els serveixi per pensar-s'ho dos cops abans de tornar a iniciar una ofensiva militar sense tenir en compte l'opinió de la Comunitat internacional i sense respectar el marc que estableix la Carta de Nacions Unides.

Sigui com sigui, el que és segur és que el que constitueix una amenaça per la pau i la seguretat internacionals, en aquest moment, és l'actitud prepotent del Govern d'Estats Units d'Amèrica, i dels seus més fermes seguidors, pel que fa al respecte i compliment del Dret internacional en el conflicte iraquetà.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES I RECURSOS D'INTERNET

1. Manuale, anuaris i revistes de DIP i altres articles:

- DÍEZ DE VELASCO, M.: Instituciones de Derecho Internacional Público, 15ª ed., Madrid, 2005.
- R. PANIAGUA i X. PONS RÀFOLS, “La guerra y ocupación del Irak : Legalidad internacional y posición de las Naciones Unidas”, *Anuari de l'Associació per les Nacions Unides a Espanya*, núm.6/2003-2004
- SAURA ESTAPÀ, JAUME: “Legalidad de la guerra moderna a propósito de la invasión de Iraq”, *Guerra y paz en nombre de la política*, Calamar ediciones S.L., 2004, p. 119-134
- D. ADRIAENSENS, “Profesores iraquíes en zona de muerte: La necesidad de una investigación internacional independiente”. www.iraqsolidaridad.org
- LÓPEZ-JACOISTE DÍAZ, E., “Los prisioneros de Abu Ghraib y el Derecho Internacional Humanitario”, *Revista Española de Derecho Internacional Público*, vol. LVI (2004), 2, pàgs. 1028-1035.
- A. BUNCOME i P. COCKBURN, “Iraq Cracks, And Now Come the Death Squads”, www.iraqsolidaridad.org
- Yearbook of the United Nations 2002 i 2003.
- Dictamen del tribunal Internacional sobre Iraq celebrat a Barcelona els dies 20 a 22 de maig de 2004: <http://www.idhc.org/esp/documents/DictamenIraq.pdf>

2. Jurisprudència i Resolucions del CS:

- Tribunal Internacional de Justícia:

- Sentència sobre l'assumpte de les activitats militars i paramilitars en i contra Nicaragua (Nicaragua/Estats-Units):
<http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/inus/inusframe.htm>
- Dictamen del Tribunal Internacional de Justícia sobre la Legalitat de l'amenaça o ús de les armes nuclear en els conflictes armats: <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/iunanaummary960708.htm>
- Opinió consultiva del Tribunal Internacional de Justícia sobre les conseqüències jurídiques de la construcció d'un Mur en el Territori Palestí ocupat (A/ES-10/273)

- Resolucions del Consell de Seguretat.

- Resolució 1441 de 8 de novembre de 2002
- Resolució 1472, de 28 de març de 2003
- Resolució 1483, de 22 de maig de 2003
- Resolució 1500, de 14 d'agost de 2003
- Resolució 1511 de 16 d'octubre 2003
- Resolució 1546, de 8 de juny de 2004
- Resolució 1619, d'11 d'agost de 2005
- Resolució 1637, de 8 de novembre de 2005

3. Recursos d'internet:

- UNMOVIC: <http://www.un.org/spanish/Depts/unmovic/index.html>
- web de l'Autoritat Provisional de la Coalició: <http://www.iraqcoalition.org/regulations>
- UNAMI: <http://www.uniraq.org>
- Comitè Internacional de la Creu Roja: <http://www.icrc.org/spa>
- Pàgina web de la Casa Blanca: <http://www.whitehouse.gov>
- Centro de noticias ONU: <http://www.un.org/spanish/News/>
- Human Rights Watch: <http://hrw.org>
- Human Rights First: www.humanrightsfirst.org
- Amnistia Internacional: <http://www.amnistiainternacional.org/>
- Iraqsolidaridad: www.iraqsolidaridad.org
- Nodo50: <http://www.nodo50.org/>
- Global Security: http://www.globalsecurity.org/military/ops/iraq_reconstruction.htm
- Iraq Body Count: www.iraqbodycount.org
- USA Watch: <http://www.usawatch.org>
- La vanguardia: www.lavanguardia.es
- BBC: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/country_profiles/791014.stm
- Los Angeles Times: <http://www.latimes.com/news/nationworld/world/?track=leftnav-world>
- El País: www.elpais.es
- The Independent: <http://www.independent.co.uk/>
- Solidaritat UB: <http://www.ub.es/solidaritat/observatori/iraq/premsa2.htm>